

Kādas ziņas drīkst pieprasīt ārpakalpojuma grāmatvedis?

Lasītājs jautā: Ārpakalpojuma grāmatvedis, aizpildot klienta izpētes lapas, uzņēmumam pieprasa informāciju par sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) īpašniekiem, kuri neatbilst “patiesā labuma guvēja” statusam (pieder 5% kapitāldaļu, nav izšķirošas ietekmes uzņēmumā). Vai un kādos gadījumos šādus datus drīkst pieprasīt? Vai šādi dati uzņēmumam būtu jādod, ja tos lūdz grāmatvedis? Kādas sekas var būt, ja uzņēmums šādus datus nesniedz, norādot, ka nav pamata tos pieprasīt? Vai šādā gadījumā grāmatvedis drīkstētu traktēt, ka uzņēmums izvairās sniegt informāciju? Vai arī – ja grāmatvedis uzskata, ka informācija ir nepieciešama par kādu personu, viņš var vaicāt jebko un uzņēmējam jāsniedz šī informācija?

Ārpakalpojuma grāmatveža tiesības un pienākumus jautājumos, kas saistīti ar savu klientu izpēti un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, regulē Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums (NIL likums).

Atbilstoši NIL likuma 3.panta 1.daļas 3.punktam ārpakalpojuma grāmatvedis ir šī likuma subjekts, kas nozīmē, ka ārpakalpojuma grāmatvedim saskaņā ar NIL likuma 11.pantu ir pienākums veikt klienta izpēti. Lai precīzāk atbildētu uz uzdotajiem jautājumiem, turpmāk tiks lietots apzīmējums “ārpakalpojuma grāmatvedis”. Tomēr sniegtās atbildes vienlīdz ir attiecināmas arī uz pārējiem NIL likuma subjektiem.

Klienta identifikācija un izpēte

Atkarībā no klienta (uzņēmuma) darbības jomas, reģistrācijas valsts, īpašnieku struktūras, patiesā labuma guvējus raksturojošām pazīmēm un citiem apstākļiem ārpakalpojuma grāmatveža veiktā klienta izpēte var būt vienkārša vai padziļināta. NIL likuma 11.¹panta 1.daļas 2.punkts nosaka, ka klienta izpētes ietvaros ārpakalpojuma grāmatvedim jānoskaidro juridiskās personas dalībnieku struktūra un veids, kādā izpaužas patiesā labuma guvēja kontrole pār šo juridisko personu.

Informācijas iegūšana par juridiskās personas dalībnieku struktūru nozīmē informācijas iegūšanu par visiem uzņēmuma dalībniekiem, arī tiem, kuru dalība uzņēmumā ir mazāka par 25%. Ja dalībnieks ir juridiska persona, tad tiek noskaidroti arī šī dalībnieka dalībnieki līdz konkrētām fiziskām personām.

Turklāt tad, ja juridiskās personas īpašnieku vai dalībnieku struktūra ir klienta saimnieciskajai darbībai neraksturīga vai sarežģīta (piemēram, daudz īpašnieku – juridisku personu ar mazu daļu skaitu), šis apstāklis uzskatāms par risku paaugstinošu faktoru atbilstoši NIL likuma 11.¹panta 3.daļas 6.punktam. Ārpakalpojuma grāmatvežus NIL

likuma piemērošanā saskaņā ar NIL likuma 45.panta 2.daļas 1.punktu uzrauga Valsts ieņēmumu dienests. Tas saviem uzraugāmajiem ir izdevis saistošas vadlīnijas vairākās ar NIL likuma piemērošanu saistītās jomās, tostarp saistībā ar klienta identifikāciju un izpēti.

Klienta identifikācijas mērķis ir gūt pilnīgu pārliecību par to, kas ir klients, kādas personas gūst labumu no klienta saimnieciskās darbības, kādus darījumus klients veiks, kāda būs šajos darījumos izmantoto līdzekļu izcelsme, un citiem jautājumiem. Turklāt no vadlīnijām izriet, ka patiesā labuma guvēju noskaidrošanai nav pietiekama publiskajos reģistros (piemēram, Uzņēmumu reģistrā) pieejamā informācija. Ārpakalpojuma grāmatvedim par sava klienta patiesā labuma guvējiem ir jāpārliecinās pašam. Matemātiski ir pilnībā iespējama situācija, kurā uzņēmumam ir trīs dalībnieces – juridiskas personas, no kurām katrai pieder tikai 10% uzņēmuma kapitāla daļu, bet kuras visas trīs pieder vienai fiziskai personai. Tādējādi šī viena fiziskā persona, kas ir vairāku maza apjoma daļu īpašniece, tomēr būs uzņēmuma patiesais labuma guvējs.

Jāievēro arī Sankciju likuma prasības

Papildus NIL likuma piemērošanai ārpakalpojuma grāmatvedis, tāpat kā ikviena cita persona, ir atbildīgs par starptautisko, Latvijas un Eiropas Savienības noteikto sankciju īstenošanu. To paredz Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Lai pārliecinātos, vai kāds no uzņēmuma īpašniekiem nav iekļauts kādā no sankciju sarakstiem, ārpakalpojuma grāmatvedim un faktiski jebkurai personai būtu jāiegūst pilna informācija par uzņēmuma

Īpašniekiem līdz fiziskām personām neatkarīgi no tiem piederošo kapitāla daļu skaita.

Atbildot uz jautājumu par šādu datu pieprasīšanu, jāsaka, ka šādus datus drīkst pieprasīt, lai nodrošinātu NIL likuma un Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma prasību ievērošanu. Informācijas apjomu, kas nepieciešams katrā konkrētajā gadījumā, izvērtējot visus riskus, nosaka šīs informācijas pieprasītājs – NIL likuma subjekts vai persona, kura vēlas korekti piemērot Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumu.

Grāmatveža tiesības un klienta pienākums

Ārpakalpojuma grāmatvedis drīkst pieprasīt un iegūt visu informāciju, kas viņa ieskatā nepieciešama pilnvērtīgai klienta izpētei. NIL likums neregulē šīs informācijas apjomu, atstājot to ārpakalpojuma grāmatveža ziņā. Katrs likuma subjekts izstrādā savu iekšējās kontroles sistēmu, kurā atbilstoši savai darbības specifikai paredz to informāciju, kas tieši viņam nepieciešama pilnvērtīgai klienta izpētes veikšanai. Vienīgais nosacījums – pieprasītajai informācijai jābūt saistītai ar uzņēmumu (klientu) vai tā saimniecisko darbību.

Tomēr jāatceras, ka, ja ārpakalpojuma grāmatvedis nevar noskaidrot visu informāciju, kas nepieciešama klienta izpētei, viņš nevar uzsākt vai turpināt sadarbību ar šo klientu. To paredz NIL likuma 28.panta 2.daļa. Attiecīgi informācijas nesniegšanas sekas var būt ārpakalpojuma grāmatveža atteikšanās sadarbīties, sniedzot savus profesionālos pakalpojumus. NIL likumā nav ietverts tāds jēdziens kā “izvairīšanās sniegt informāciju”, jo NIL likums savā būtībā ir vērsts uz pilnīgas atklātības nodrošināšanu starp likuma subjektiem un viņu

klientiem, un gadījumā, ja pieprasītā informācija netiek sniegta, sadarbība netiek uzsākta vai tiek pārtraukta atbilstoši NIL likuma 28.panta 2.daļai. Taču jārēķinās, ka gadījumā, ja klienta rīcība atbildīs aizdomīga darījuma pazīmēm (un informācijas slēpšana kopā ar citām pazīmēm var veidot kādu no aizdomīga darījuma pazīmēm), NIL likuma subjektam ir pienākums par šādu situāciju ziņot atbildīgajām valsts iestādēm, kas attiecīgi savas kompetences ietvaros pieņem (vai nepieņem) tālākus lēmumus.

<https://ibizness.lv/raksti/finanses/finanses/biz-new-kadas-zinas-drikst-pieprasit-ar-pakalpojuma-gramatvedis/26928>